HOLLANDSCH ZUID-AFRIKA.

ADRES VOOR REDACTIE: AMSTERDAM, DAMRAK 95 (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING)
ADRES VOOR ALLES, WAT DE ADMINISTRATIE BETREFT: P. VERGERS, VAN WOUSTRAAT 10, AMSTERDAM.

OFFICIËELE MEDEDEELINGEN

VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.*

Het doel der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

De *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1°. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2°. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

Leden en Donateurs.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art. 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden.* Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid, *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

Gedrukt met illustratie-inkt van BERGER & WIRTH, Drukinktfabriek, Amsterdam.

KORTE NOTULEN van de Vergadering van het HOOFDBESTUUR DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING, op Zaterdag 27 Mei 1911, te 1 uur n.m., in het „American Hotel" te Amsterdam.

Aanwezig de Heeren: Middelberg (Voorz.), De Louter, Pont, Verkouteren, Emous, Van Reesema, Bell, Brüchner, Kiewiet de Jonge, Van den Berg en Mansvelt.

Afwezig met kennisggeving: de heeren Lingbeek en Muller.

De notulen der vorige vergadering worden aangehouden tot de e. v. vergadering.

Een ingezonden artikel over „Kinderemigratie" zal, na vermenigvuldiging, aan de Leden van het Bestuur worden toegezonden ter overweging.

Aan de Algemeene Vergadering zullen ter benoeming in de *Commissie tot het nazien der rekening over 1911* worden voorgedragen de Heeren: P. J. A. de Bruïne, te Zwijndrecht; P. C. van Traa, te Rotterdam, en François Stoop, te Dordrecht als primarii, en Mr. A. Ferf, te 's-Gravenhage, A. H. van Geyt, te Amsterdam, en L. M. Hudig, te Rotterdam als secundi.

Besloten: Naar aanleiding van een desbetreffend schrijven van den Heer L. te S. te antwoorden, dat *Vereenigingen* geregeld een exemplaar van het *Maandblad* kunnen ontvangen, mits zij als zoodanig *lid of begunstiger* der Vereeniging worden; maar dat het *Maandblad* niet in den handel verkrijgbaar gesteld kan worden.

Besloten de Afdeelings-secretarissen in kennis te stellen van het aanbod van Mevr. P. Deys, te Johannesburg, tijdelijk in Nederland vertoevende, die zich bereid heeft verklaard tot het geven van een concert ten behoeve van de Nederlandsche Bibliotheek te Johannesburg of een ander doel in verband met het streven der N. Z. A. V.

Een *voorstel tot wijziging van het Reglement van het Studiefonds voor Z. A. Studenten* van den Heer D. te Z. zal eerst aan het oordeel van het Bestuur van het Fonds worden onderworpen.

De vergadering neemt met groot genoegen en waardeering kennis van een schrijven van den Heer Blommestein, te Leiden, berichtende de vorming van een *nieuw Bestuur van de Studenten-Afdeeling* aldaar en van andere mededeelingen betreffende die Afdeeling.

Dankbetuigingen zijn ontvangen van H. M. de Koningin-Moeder en van Z. K. H. den Prins der Nederlanden voor toezending van het Jaarverslag, en van het Bestuur der „Praktiese Voorbereidingschool" te Bloemfontein voor gezonden platen voor aanschouwelijk onderwijs.

Een voorstel tot *staking van het publiceeren der korte notulen in het Maandblad* wordt niet aangenomen, daar de vergadering van oordeel is, dat de leden daarin belangstellen om te weten, wat door het Hoofdbestuur gedaan wordt.

Besloten de *maandelijksche vergaderingen van het Hoofdbestuur* voortaan op den laatsten Zaterdag der maand te houden.

De Secretaris,
Dr. N. MANSVELT.

Algemeene Vergadering.

Zaterdag 27 Mei, 's namiddags te twee uur, kwam de *Algemeene Vergadering* der *Ned. Z. A. Vereeniging* bijeen, in de bovenzaal van het Hôtel Americain.

Vertegenwoordigd waren de afdeelingen *Amsterdam, Dordrecht, 's-Gravenhage, Leiden en O.*, Leidsche studenten-afdeeling, *Rotterdam, Utrecht* en *Zwolle*, terwijl als gasten aanwezig waren een aantal in Holland studeerende Afrikaners, onder wie ook een jonge dame, en ook de heer F. M. Knobel, consul-generaal te Pretoria.

De heer G. A. A. Middelberg opende de vergadering met een welkomstwoord aan leden en gasten. Ofschoon het maandblad de leden op de hoogte houdt van 't geen in Zuid-Afrika geschiedt, wilde de voorzitter toch, de traditie getrouw, eenige belangrijke punten in herinnering brengen. De voornaamste vraag, voor ons Nederlanders van belang, is die, welke raakt den stand van onze taal in Zuid-Afrika. Hoe staat het daarmede? Voor zoover wij van hier uit kunnen beoordeelen, moeten we zeggen, dat er leven is. Men heeft, wat 't onderwijs in de lagere school betreft, dit jaar de puntjes op de *i* gezet. Er is een parlementaire commissie geweest, bestaande uit mannen van naam, voor de helft Hollandsch, voor de helft Engelsch sprekend, welke, met op één na algemeene stemmen, een rapport heeft ingediend, inhoudende, dat het voertuig van onderwijs in de lagere klasse zal zijn de huistaal, terwijl de hoogere klassen naar het medium zullen worden gesplitst, ofschoon ouders, die een anderen weg willen volgen, vrijstelling kunnen krijgen van deze laatste voorziening, hetgeen natuurlijk op aandrang der Engelsch-sprekende leden is bepaald met de klaarblijkelijke bedoeling, aan het Engelsch een voordeel te verschaffen.

Gen. Beyers (minderheids-rapport) drong aan op scherper formuleering, als de nieuwsbladen, welke in dit opzicht niet heel duidelijk zijn, ons juist hebben ingelicht; Gen. Hertzog teekende het meerderheids-rapport, maar onder beding, dat hij geen enkel voorstel wil steunen, dat indruischt tegen het rapport van Gen. Beyers. Alles hangt dus van de uitvoering af. Doch vast staat, dat de zaak duidelijk en grondig is besproken en dat als minimum is verkregen, dat een tweetalig onderwijs wet en regel wordt en in den regel alle onderwijzers tweetalig moeten zijn. De drang van het volk moet dus het overige doen. Wat de toekomst brengen zal, hangt nu van de energie der Afrikaners af. En ook op dit gebied zijn verblijdende teekenen te vinden. Men leest van een studenten-vergadering te Stellenbosch, bijgewoond door mannen van groote beteekenis, zóó geestdriftig en zóó duidelijk van taal, als zelden is gezien. Spr. wijst op de klare woorden van den student Blignaut, de rede van Dr. Malan, enz.

In de vorige vergadering is, vervolgde de voorz., uitvoerig gesproken over emigratie van Hollandsche landbouwers. Die zaak is in 't afgeloopen jaar door den secretaris van de Voorschotkas ijverig behandeld en het vertrouwen en de moreele steun van Nederlandsche landbouwgenootschappen zijn verkregen De heer Enschedé, een Nederlandsch landbouwer bij Pretoria, heeft tal van vergaderingen toegesproken, heeft er op gewezen, dat niet bedoeld was emigratie van boeren-arbeiders te bevorderen, doch vooral van kapitaal krachtige landbouwers. De emigratie gaat natuurlijk nog niet snel. Zuid Afrika's Regeering zelf werkt nog niet mee, ten deele, omdat de „arme blanken" onder de Afrikaners weer gevestigd moeten worden gedeeltelijk ook, omdat men, uit vrees voor paupers, bang is, onbetrouwbare elementen te laten komen. Hieruit blijkt, dat Zuid Afrika vooralsnog geen talrijke immigratie wenscht, wat nog duidelijker wordt, als men bovenbedoelde aarzeling vergelijkt met Canada's honger naar immigranten. Emigratie kan dus niet geforceerd worden. Zuid-Afrika's Regeering moet eerst grond voor immigranten beschikbaar stellen, en of die tijd

spoedig komt, is te betwijfelen, gezien b.v. Gen. Botha's zwakke sympathie voor immigratie in 't algemeen. Den drang naar emigratie kunnen wij dus niet aanvuren, doch we moeten bereid zijn, menschen, die zelf *willen* emigreeren naar Zuid-Afrika, te leiden, totdat de Z.-A. Regeering in deze zelf diligent wordt.

Een derde punt is het aanstaande vertrek van Prof. de Villiers. De voorz. acht het van de grootste beteekenis, dat deze vergadering duidelijk uitspreekt, dat de leerstoel voor Rom.-Hollandsch recht behouden blijve. In gezaghebbende kringen in Zuid-Afrika wordt dit gewenscht. Welke universiteit daartoe wordt gekozen, doet minder ter zake.

Een laatste punt is, dat te Johannesburg een tentoonstelling van schilderijen van Nederlandsche schilders is geopend. De Z.-A. pers beklaagt zich, dat niet de bekende meesters hebben geexposeerd. Doch niet expositie was hoofdzaak, maar het bevorderen van den aankoop van Hollandsche schilderijen, als begin van voortdurende relaties. Het begrip van de Hollandsche schilderij moet in Zuid-Afrika eerst gewekt worden door 't voortdurend zien ervan. Van beroemde, dure stukken maakt zich de mode wel meester; die vinden hun weg wel. In dit verband zij gewezen op den bouw van 't groote kunstmuseum te Pretoria, onder beheer van Dr. Gunning; het plan is, in een groote zaal Hollandsche, en vooral Oud-Hollandsche, kunst te verzamelen. Voor dit doel zijn reeds kopieën van beroemde stukken gemaakt, en zullen eveneens kopieën van oude meubelen, schepen, enz. worden gemaakt. Belangstellenden zijn er reeds in geslaagd, een van de twee groote copieën van de Nachtwacht te bemachtigen. Ook die inrichting kan veel nut stichten.

Dit jaar is dus in stilte voortgewerkt. Mogen de leden hieruit de overtuiging krijgen, dat op deze stille wijze nog zeer veel kan worden bereikt en Zuid-Afrika weer nader tot Nederland zal worden gebracht.

Verkiezing Hoofdbestuur.

De Zwolsche afdeeling beklaagt zich, dat de candidaat dezer afdeeling, reeds eenige jaren lang voorgesteld, niet door het Hoofdbestuur is overgenomen. De afgevaardigde der afdeeling dringt er op aan, dat bij een volgende gelegenheid met deze candidatuur worde rekening gehouden, ook al, omdat het geheele Noorden van het land, Overijsel incluis, tot heden niet in het Hoofdbestuur is vertegenwoordigd, wat wenschelijk moet worden geacht voor den bloei der Vereeniging in het Noorden.

De Voorz. wijst er op, dat dit jaar zulk een verzoek niet is herhaald. Hij kan den afgevaardigde de verzekering geven, dat er ditmaal, doch te vergeefs, wel degelijk is gezocht en gecorrespondeerd over een candidatuur van een der Noordelijke provinciën. Spr. hoopt, dat de afd. Zwolle het volgende jaar weer haar verzoek zal herhalen.

Als leden van het Hoofdbestuur worden, na stemming, aangewezen de heeren: Brüchner, Middelberg, Dr. Muller, Dr. W. van Everdingen, Den Tex en Jhr. Mr. C. Beelaerts van Blokland.

Het rapport van de Financiëele Commissie wordt door den penningmeester gelezen, waarna dezen volledig décharge voor het beheer wordt verleend. De heeren De Bruïne, Van Traa en F. Stoop, de secundi van 't vorige jaar, worden aangewezen als financiëele commissie van 't komende jaar, met de heeren A. Ferf, Van Geyt en L. M. Hudig als secundi.

Jaarverslag.

Bij de bespreking van het jaarverslag merkt Dr. H. Blink op, dat zijn afdeeling zich thans volkomen kan vereenigen met de wijze, waarop het emigratie-vraagstuk is behandeld, ofschoon eerst de afd. Den Haag meende, dat het Hoofdbestuur niet voldoende aandacht daaraan besteedde. De voorz. wees er nog op, dat de zaak uitvoerig is behandeld in de gecombineerde vergadering van Hoofdbestuur en de voorzitters van afdeelingsbesturen, waarvan het verslag is te vinden op bl. 71 van het jaarverslag.

Voorstel Utrecht.

(Het organiseeren van populaire voordrachten voor jongelieden). De vertegenwoordiger van de afd. Utrecht leest de schriftelijke motiveering van dit voorstel, welke er op wijst, dat op onze scholen weinig aandacht wordt gewijd aan Zuid-Afrika en dus de belangstelling bij het komend geslacht voor Zuid-Afrika spoedig moet verslappen. Zulke lezingen kunnen het ontbrekende aanvullen en zoo ook meewerken tot bloei van de Vereeniging. Bedoeld zijn populaire voordrachten, met lichtbeelden enz. Slaagt de eerste proef, dan zou het Hoofdbestuur de zaak op grooter schaal kunnen voortzetten

Dr. Blink steunt dit voorstel en meent dat b.v. het Hoofdbestuur reeds zou kunnen zorgen voor 't aanwezig zijn van lichtbeelden.

De heer Rompel meent, dat medewerking kan worden gezocht met 't Alg. Ned. Verb., dat jongelieden-afdeelingen heeft. Dat zou de kosten verminderen en de zaak zelf uitbreiden.

Op voorstel van den voorz. wordt het voorstel verwezen naar het Hoofdbestuur.

Eere-leden.

Als eereleden zijn voorgesteld door het Hoofdbestuur Oud-Pres. Steyn, Dr. W. J. Leyds en Prof P. J. G. de Vos. Het voorstel werd, na bespreking in gesloten vergadering, met algemeene stemmen aangenomen.

De heer F. M. Knobel

spreekt daarna de vergadering toe. Terwijl consuls in den vreemde eigenlijk steeds in een ongemakkelijke positie verkeeren, heeft spr. dit euvel nooit minder gevoeld dan in Zuid-Afrika, dank zij den velen vrienden daar, dank ook den moreelen steun der Vereeniging. Een woord van dank aan de Afrikaners was zeker ook niet misplaatst. Ofschoon meer dan eens pas aangekomen Nederlanders in Zuid Afrika minder loffelijk zich uitlaten over Afrikaners, moet spr. erkennen, dat hij en zijn gade steeds veel toegenegenheid, gastvrijheid, liefde zelfs hebben gevonden. Toen hij voor 't eerst in Z.-A. aankwam, trof hem het desolate van het wreed geteisterde land. Dat was vijf jaar geleden. Thans vindt men bloei, welvaart, overal hoop. 't Land gaat een zeer groote toekomst te gemoet, onder 't bestuur der huidige Regeering. 't Bevreemdde hem, dat die toestand hier te lande nog zoo weinig bekend is. Ook Nederlands handelspositie verbeterde. De invoeren stegen in 5 jaar tijd van £ 150.000 op £ 500.000, met een vermeerdering van £ 100.000 (incl. Indië) in één jaar tijd. Op taalgebied is een sterke opleving, vooral wat het Afrikaansch betreft.

De heer B. B. Keet,

eveneens met toejuichingen begroet, wenschte op een paar punten te wijzen in de Zuid-Afrikaansche geschiedenis van heden, die duidelijk zullen doen zien, welk een gewichtig tijdperk is aangebroken. De heer B. B. Keet, M. A., oud-voorzitter van de „Afrikaanse Taal-vereniging" te Stellenbosch, thans tot voortzetting van zijn studiën in Nederland vertoevend, had op uitnoodiging van het Hoofdbestuur op zich genomen, in deze vergadering iets mede-te-deelen over de Afrikaansche Taalbeweging. Spr. zeide, dat hij niet een geschiedkundig betoog wilde houden, dat hij ook niet namens het Afrikaansche

volk optrad. Wat hij zou zeggen, was de persoonlijke opinie van iemand, die midden in den strijd staat. Art. 137 van de grondwet heeft wel-is-waar de volkomen gelijkberechtigdheid der beide talen — Engelsch en Hollandsch — bepaald, maar wordt nog niet ten volle uitgevoerd. In zake de toepassing van dit art. op onderwijs-gebied en het ingediende rapport, blijkt, dat nu de aanwijzing van het onderwijs-voertuig zaak is geworden van de ouders in plaats van van den staat. Nu zal moeten blijken, of Milner's woord: Het Hollandsch moet uit Zuid-Afrika worden verbannen, vervulling zal vinden. Spr. meent, dat de geschiedenis van het Volk grootendeels wordt gemaakt door zijn leiders, van wie dus veel afhangt. Hij is overtuigd, dat in Zuid-Afrika de Hollandsche taal moet worden gehandhaafd, wil de Hollandsche natie blijven staan.

In dit opzicht heeft ook het Nederlandsche volk een roeping. Evenals Cato van ouds telkens in den Romeinschen Senaat zijn „Carthago delenda est" deed hooren, zoo moet in Z.-Afrika voortdurend het „Handhaaft uw taal" weerklinken, omdat daarvan het volksbestaan afhangt.

De tegenwoordige toestand in Z.-Afrika is geheel eenig.

Vóór den Oorlog had men in de beide Republieken een krachtigen spoorslag om de taal en het nationaal gevoel te handhaven. Nu zullen de traditiën van Engelschen en Afrikaners ineén wassen. De Afrikaners missen daardoor een van de voornaamste factoren voor de handhaving van den volksaard. De Engelschman, die zich in Z.-Afrika op het platteland vestigt, weet gemeenlijk de sympathie zijner Afrikaansche buren te winnen.

Sedert spreker zich in Nederland bevindt, is hij, thans tijdelijk buiten den rechtstreekschen strijd staande, sterk onder den indruk gekomen van den geweldigen invloed, die door de Engelschen op de taal en de cultuur der Afrikaners wordt uitgeoefend en, als in den loop van tijd één der beide talen in Z.-Afrika zal moeten wijken, dan *moet* het, naar sprekers overtuiging, het Hollandsch zijn.

Daarom moeten wij met alle kracht voor het Hollandsch in Z. A. blijven strijden. Aan een samensmelting der beide talen tot één, een mengelmoes, gelooft spreker niet. Dat zijn droomerijen!

De Afrikaner natie beseft gelukkig, dat zij zich met hand en tand aan haar taal moet vasthouden. Daarom is het ook voor ons Afrikaners een zaak van leven en dood, met Nederland samen te werken.

Wij mogen nooit vergeten, dat wij Hollandsche Afrikaners zijn, zelfs al spreken wij Afrikaansch.

Wij rekenen op den steun van onze stamverwanten. Wij komen naar Nederland, niet alleen ter wille der wetenschap, maar om ons te ververschen aan de nationale bron. Afrika zal zijn kracht moeten zoeken bij Nederland.

De strijd over den Afrikaanschen vorm der Hollandsche taal is een inheemsche kwestie. Wij (Afrikaners) moeten een eigen literatuur hebben, al zal het natuurlijk gaan als met het kind, dat eerst kruipen moet, alvorens te kunnen loopen. Reeds mogen wij op enkele letterkundige voortbrengselen van eigen bodem wijzen. Die waren, zooals Pres. Steyn gezegd heeft, als de eerste regendruppelen na een lange droogte.

De eenige vorm van het Hollandsch, die in Z. Afrika met *kracht* zal kunnen optreden, is het Afrikaansch, welken naam men daaraan ook al geeft.

Daarover zijn thans alle Vereenigingen in Z. Afrika het eens. De Z. A. Academie voor Taal, Letteren en Kunst erkent beide vormen van het Hollandsch. Het pas gehouden eerste Afrikaansche Studentencongres heeft getoond, dat er een geestdriftige samenwerking bestaat.

Waarom het Afrikaansch de voorkeur verdient?

Ten eerste omdat het *taal van het volk* is. Wij zijn niet Nederlanders, wèl Afrikaners. Onze taal voor een andere te ruilen, zou een verzwakking onzer krachten na zich sleepen.

Wij hebben de grootste bewondering voor de Nederlandsche taal en letteren; maar het is voor ons een zaak van leven of dood, niet naar een wapen tot lijfsbehoud te *zoeken*, maar te strijden met dat, wat wij hebben.

Het Afrikaansch is vleesch van ons vleesch en been van ons been. Wij moeten, wat ons eigen is, ontwikkelen, een eigen letterkunde opbouwen, om ons nationaal gevoel te versterken en te ontwikkelen.

Ten tweede omdat het Afrikaansch de *taal van het land* is geworden en ontwikkeld onder den invloed van de Afrikaansche lucht en den Afrikaanschen grond. (Spreker noemt hier eenige kenmerkende Afrikaansche woorden en uitdrukkingen).

In de derde plaats verdient het Afrikaansch de voorkeur, omdat de Afrikaansche Taalbeweging zich reeds gerechtvaardigd heeft. Nog nooit heeft een beweging in Z. A. zooveel belangstelling gewekt als deze, vooral onder het jonge geslacht. Over de lengte en breedte van Z. A. worden letterkundige voordrachten, op- en uitvoeringen gehouden, die dit bewijzen. De grond is voorbereid en het zaad valt overal in vruchtbare aarde.

Ten slotte brengt spreker hulde aan de Ned. Z. A. Vereeniging voor het groote werk, door haar verricht, om de banden tusschen Nederland en Zuid-Afrika te versterken, nauwer toe te halen, vooral ook door zoo vele Afrikaansche studenten in staat te stellen, hier in Nederland te komen studeeren. Hij wenscht de hoop uit te spreken, dat niet alleen medici en theologen, maar vooral ook Afrikaansche onderwijzers naar Nederland zullen komen om zich hier verder voor hun taak en roeping te bekwamen.

Na deze met overtuiging en in goed Nederlandsch uitgesproken rede verzoekt de spreker vergunning, enkele staaltjes van Afrikaansche poëzie te mogen voordragen, wat hem volgaarne wordt toegestaan, en met veel belangstelling luistert de vergadering naar de voordracht van eenige stukken uit de het bekende gedicht van Jan Celliers „Die Revier."

De Voorzitter betuigt den heer Keet den dank der vergadering voor zijn rede, die met zooveel belangstelling was aangehoord. Voor het goed recht der Afrikaansche taal behoeft echter tegenover de meesten onzer thans met meer gepleit te worden Vóór den Oorlog hadden wij een andere meening; doch de veranderde omstandigheden hebben ons tot andere inzichten gebracht. De thans gekozen richting is de beste. Na den Oorlog heeft het Afrikaansch het Hollandsch in Zuid-Afrika gered. Het Afrikaansch is het in woorden gebrachte Zuid-Afrika. Theorieën laten ons koud. Het Hollandsch en het Afrikaansch zijn twee talen, die elkander zeer na bestaan.

Daarom behooren ook de beide volken elkander beter te verstaan. Vroeger was dat niet het geval. Doch spreker had nooit de hoop opgegeven, dat wij elkander beter zouden leeren begrijpen. Daartoe kunnen vooral de Afrikaners, die eenige jaren onder ons doorbrengen, veel bijdragen. Teruggekeerd in hun vaderland, zullen en moeten zij niet ophouden, Afrikaners te zijn; maar wij vertrouwen, dat zij een liefde zullen hebben opgevat voor ons volkseigen en dat in hun optreden zullen toonen, zooals hun groote mannen, Steyn, Reitz e.a. Zooals de heer Keet zoo juist had uitgedrukt, moeten de Afrikaners hier komen om zich te *ververschen* en hun krachten te verrijken voor het groote werk, dat hun in het vaderland wacht.

Nogmaals betuigt de Voorzitter den heer Keet den dank der vergadering voor het gesprokene en evenzoo aan den heer Knobel, den man, die met groote toewijding meer dan zijn taak had volbracht en trots alle tegenwerking groote moeielijkheden uit den weg geruimd.

Na gedane rondvraag en na al de aanwezigen bedankt te hebben voor hun opkomst en betoonde belangstelling sluit de Voorzitter daarop de vergaderiug.

HET TAAL-RAPPORT.

Wij hebben indertijd op gezag van telegrammen in Engelsche bladen melding gemaakt van het compromis, door de onderwijscommissie in Zuid-Afrika (bestaande uit vier nationalisten en vier oppositiemannen) in zake de taalquaestie getroffen. De Engelsche bladen hadden het toen over de nederlaag van generaal Hertzog, die het meerderheidsrapport mede had geteekend en daardoor dus zijn stelsel had opgegeven. We zeiden toen dadelijk, en latere berichten in Engelsche bladen bevestigden dit, dat de voorstelling der Engelsche correspondenten wel wat gekleurd zou zijn. Uit de Afrikaander-bladen blijkt, dat dit ook het geval is, al is het waar, dat een compromis is tot stand gekomen en dat alleen generaal Beyers, zich hiertegen heeft verklaard.

Het vergelijk beveelt aan:

(*A*) Dat voor kinderen in de substandaards en lagere standaards tot en met standaard IV de regel zal zijn: onderricht in en door middel van de thuis gesproken taal, maar dat ouders het recht zullen hebben te vorderen, dat hun kinderen onderricht zullen krijgen in de niet-thuis gesproken taal als vak, en ook om te vorderen, dat de niet-thuis gesproken taal geleidelijk als tweede medium ingevoerd en daarna als zoodanig gebruikt zal worden, naar gelang van het begrip van het kind;

(*B*) Dat boven standaard IV voorziening gemaakt zal worden voor onderricht in beide talen, zoodat ouders een van beide talen als vak en de een of de ander als eenig medium van onderricht kunnen kiezen, dat het kind in beide talen als vakken, en door beide als mediums onderricht zal worden; maar dat, wanneer de ouders geen keuze uitoefenen, het kind onderricht zal ontvangen in en door de taal, die het best door het kind gekend en verstaan wordt, en zoover doenlijk de tweede taal als vak geleerd en als medium gebruikt zal worden.

Aanbevolen wordt verder, dat bij de opleiding van de onderwijzers voorziening moet worden getroffen voor hun tweetaligheid. Zij, die slechts één taal kennen en al in dienst zijn, zullen echter niet bemoeilijkt worden.

Opmerkelijk is het, dat in het rapport, ook door de Unionisten geteekend, erkend wordt, dat de Vrijstaatsche schoolwet geen ongelijkheid bracht ten aanzien der beide talen. Dat is een heele overwinning op de Engelschen, die het vorige jaar zoo schreeuwden over de onderdrukking van het Engelsch in den Vrijstaat.

Generaal Beyers heeft zich met het vergelijk niet kunnen vereenigen en heeft een minderheidsrapport ingediend. Generaal Beyers wil den ouders niet de beslissing geven, of beide talen geleerd moeten worden, maar wil hun alleen in zoo verre invloed geven, dat van het onderwijs van de taal, die niet de moedertaal van het kind is, zal worden afgezien, indien de ouders schriftelijk hiertoe het verlangen te kennen geven. Generaal Beyers vreest, dat onverschilligheid en onwetendheid anders wellicht het Hollandsch bij het onderwijs ten achter zullen doen stellen. Hij wil dus:

(1) Dat zoowel Engelsch als Hollandsch aan ieder kind moet geleerd worden, met dien verstande echter, dat, indien een ouder schriftelijk verklaart, dat hij zijn kind vrijgesteld verlangt te hebben van het leeren van de taal, die niet de taal is, welke het kind het best kent en verstaat, zulk een kind vrijgesteld zal worden van het leeren van die taal.

(2) Dat het leeren van alle moderne talen, Engelsch en Hollandsch ingesloten, behoort te geschieden door het medium van de taal, die het onderwerp van onderricht is, behalve als het gebruik van de eigen taal van het kind als hulpmiddel vereischt mocht worden, om opvoedkundige redenen, en dat in alle vakken het medium van onderricht de taal moet zijn, die het kind het best kent en verstaat, terwijl de tweede taal geleidelijk als hulpmiddel ingevoerd behoort te worden, tenzij de ouder zijn kinderen vrijgesteld wenscht te zien.

(3) Dat, als de ouder van een kind boven Standaard V (niet IV) schriftelijk verklaart, dat hij zijn kind geheel of gedeeltelijk wenscht vrijgesteld te zien van onderricht in of door middel van de taal, die het kind het best kent en verstaat, het kind aldus vrijgesteld behoort te worden, wanneer het kind niet redelijk vertrouwd is met de tweede taal en wanneer, naar de meening van den directeur, na raadpleging met het schoolcomité of de daarmee overeenkomstige plaatselijke autoriteit, dit gedaan kan worden zonder dat de belangen en de opvoeding van het kind schade lijden.

(4) Dat zoowel Engelsch als Hollandsch in het leerplan behooren te zijn voor alle algemeene certificaten van onderwijzers, en dat geen kandidaat een certificaat behoort te ontvangen, tenzij hij een schriftelijk en mondeling examen in beide talen afgelegd heeft, met dien verstande, dat door den directeur vrijstelling verleend kan worden voor candidaten, wier moedertaal noch Engelsch noch Hollandsch is.

Generaal Hertzog erkende in een nota, dat hij aan het stelsel van generaal Beyers de voorkeur geeft en verder:

„dat ik mij overtuigd houd, dat het volk van den Oranje-Vrijstaat niet toestemmen zal in de aanneming van de aanbevelingen, vervat in het rapport van den voorzitter, in zooverre zij verschillen van die van het alternatieve rapport, en niet dulden zal, dat die aan hen opgelegd worden;

dat er vóór het stadium van comité, naar mijn weten, geen moeilijkheid ooit geopperd was tegen de moedertaal als verplichte taal, hetzij als vak of als medium van onderricht;

dat in het comité de vraag geopperd is, en een verschil van meening scheen te heerschen omtrent de mate, waarin een lid van het comité, dat zijn goedkeuring aan het rapport van den voorzitter geeft, daardoor geacht moet worden gebonden te zijn, en dat zoover mij betreft, ik verlang, dat er geen misverstand op het punt zijn zal."

Daarom wil generaal Hertzog, dat 't duidelijk en beslist verstaan zal worden, dat hij zijn goedkeuring aan het rapport van den voorzitter hecht onder de volgende verstandhouding n.l.:

1. Dat hij niet gewillig is, hetzij binnen of buiten het parlement, op eenigerlei wijze een voorstel te ondersteunen, dat gaat tegen de aanbevelingen van generaal Beyers in zijn alternatief rapport;

2. Dat hij gewillig is zijn invloed te gebruiken, om den Vrijstaat te overreden om de aanbevelingen, vervat in het rapport van den voorzitter, aan te nemen, in zoover zij in overeenstemming zijn met de aanbevelingen van het alternatief rapport;

3. Dat hij dus bereid is, de aanbevelingen van het rapport van den voorzitter aan te nemen slechts als een mogelijke oplossing van de moeilijkheden onder de tegenwoordige omstandigheden."

De *Volksstem* merkt in een artikeltje op, dat in elk geval het meerderheidsrapport toont, dat er vooruitgang is gekomen. „Zuid-Afrika bezit nu 'n eerlijke bekentenis, onderteekend door vier Unionisten en drie Nationalisten, dat in ons zoo bij uitstek tweetalige wereldeel inzake school-wetgeving — om niet eens te gewagen van de toepassing dier wetgeving! — tot dusver nog geen sprake is van gelijke erkenning dier beide talen als opvoedings-element. Edoch, één uitzondering wordt door Nationalisten zoowel als door Unionisten erkend; en die uitzondering is.... de Oranje-Vrijstaat, waar die fel verguisde Gen. Hertzog verantwoordelijk was voor de Schoolwet! Dezelfde Kol. Crewe, die in November van verleden jaar zijn motie in den Volksraad voorbracht, welke bestemd was om Gen. Hertzog als staatsman te vernietigen, dezelfde Kol. Crewe heeft thans zijn dwaling ingezien; want in 't verslag, ook door hem geteekend, staat vermeld, dat de eenigste wetten en regulaties op school-gebied, waar geen ongelijkheid inzake taal-rechten werd aangetroffen, die van den Oranje-Vrijstaat waren"!

DE KOLONISATIE-VEREENIGING TE AMSTERDAM.

Het is nu ruim tien jaar geleden, dat verschillende personen werden aangezocht om deel te nemen in een geldleening ten behoeve van eenige hier te lande vertoevende Kapenaars, die reeds geruimen tijd hadden uitgezien naar een gelegenheid om naar een andere streek van Afrika terug te keeren en daar in hun onderhoud te voorzien. Hun keuze was gevallen op Duitsch Zuid-West-Afrika, waarvan meer bepaald de districten Gibeon en Bethanië zeer geschikt waren voor het boerenbedrijf. Toen de voormannen der Kapenaars van de Duitsche regeering bevredigende voorwaarden voor vestiging aldaar hadden verkregen, ging de eerste groep in Januari 1901 derwaarts, in Maart 1901 gevolgd door een tweede groep, en zoo vervolgens verschillende kleinere groepjes, naarmate de Vereeniging in staat was gesteld, hulp te verleenen. In het geheel werd door de Kolonisatie-Vereeniging aan 39 personen steun verschaft om naar Afrika te vertrekken, die, met uitzondering der 4 vrouwen, ieder ongeveer *f* 4000.— voorschot ontvingen.

Nu en dan deelden eenige couranten iets mede omtrent deze emigranten; in den eersten tijd waren het indrukken omtrent het land en de uitzichten voor landbouw en veeteelt, eerst vrij gunstig, later minder gunstig; weer later werd bericht, dat de Duitsche regeering den kolonisten allerlei moeielijkheden in den weg legde; en eindelijk vernam men nu en dan, dat de onderneming zoo goed als mislukt was. De Vereeniging heeft zich echter steeds onthouden van het bespreken dezer zaak in de nieuwsbladen, omdat zij — de Oorlog woedde nog voort — als zeer ondienstig oordeelde, er meer dan noodig de aandacht op te vestigen, doch ook, en vooral, omdat de onderneming een particuliere zaak is, welke het publiek niet aanging. Bovendien wilde zij zich niet over de zaak uitlaten, alvorens met eenige zekerheid kon worden gezegd, of zij al of niet geheel of gedeeltelijk was geslaagd, of het door haar en de deelnemers beoogde doel al of niet, geheel of gedeeltelijk, was bereikt.

In 1902 die zekerheid eenigermate verkregen hebbend, achtte de Vereeniging den tijd gekomen om iets van de zaak te laten hooren. Zij zond een circulaire aan de deelnemers, waarin werd verklaard, dat de Vereeniging boven verwachting goed was geslaagd.

„Inderdaad" — aldus lezen we in die circulaire — „zijn de mannen, door u geholpen, door die hulp gered.... De (uit Zuid-Afrika ontvangen) brieven bewijzen overvloedig, dat de Boeren in hun element zijn, dat zij „weer goed aangaan", dat zij boeren en vooruitboeren en uiterst dankbaar zijn voor de hulp, hun door onze Vereeniging gegeven. Indien wij bedenken, dat het Mei 1901 was, toen de eerste groep goed en wel kon beginnen, dan zijn die berichten bevredigend.

„Na den vrede zijn een zestal naar de Kaapkolonie teruggekeerd, omtrent welke personen wij berichten afwachten. Omtrent enkele personen zijn de berichten minder gunstig. Eén hunner is ongelukkig omgekomen op een jachttocht; één heeft zich terstond bij zijn vroeger commando gevoegd, van wien niets naders is vernomen; twee zijn door de Engelsche gevangen genomen tijdens den Oorlog, terwijl zij op familieberichten naar de Kaapkolonie waren teruggekeerd. Wij wachten nog nadere berichten over den uitslag van hun strafproces. Drie anderen hebben tot dusverre niet aan de verwachting beantwoord. Doch overigens zijn de berichten uitstekend; met de boerderij gaat het goed, en verscheidenen maken goede zaken met handeldrijven en vrachtrijden.

„De heer De Villiers Smeer, gevestigd te Gibeon, Marienthal, dien wij als den voorman beschouwen en die ons steeds de meeste inlichtingen verschaft, heeft gezorgd voor een Hollandschen onderwijzer en staat in verbinding met het Algemeen Nederlandsch Verbond, waardoor hij zorgt voor het onderhoud der Hollandsche taal en geschikte lectuur voor onze vrienden.

„De berichten komen in het kort hierop neer:

„Het land is bijzonder geschikt voor veeteelt: door schaarschte van water voorloopig minder voor landbouw. Graan wordt er niet verbouwd, slechts hier en daar wat tuinzaad.

„Te Gibeon werd nu onlangs een geregelde markt voor groot en klein vee geopend.

„De plaatsen zijn vrij groot voor die streken, in den regel 10 à 20000 Hect. De grond kost gemeenlijk één mark per Hectare, de huurprijs van een plaats bedraagt ongeveer £ 20. Het vee bestaat uit schapen en beesten (hoornvee); slechts weinig paarden. De schapen zijn meerendeels Afrikaner of Kaapsche schapen (slachtvee), een klein deel zijn Merinoschapen (voor wol); schapen (ooien) kosten 12 tot 15 shill., slachtvee 15 shill. en hooger, ossen zijn nu duur (£ 9 tot £ 12), koeien £ 5 tot £ 10.

„Afrikaners, die zich reeds vroeger in die streken vestigden, hebben thans 4 tot 5000 schapen en 100 à 300 beesten. Onze vrienden hebben 400 à 500 schapen, sommigen zelfs reeds 700, benevens eenige beesten voor het bedrijf. De houding der Duitsche regeering is goed, de voorwaarden worden nagekomen en niemand heeft te klagen. Soms klaagt men over droogte; nu en dan kwamen berichten omtrent koorts."

Na dit eerste verslag van *De Kolonisatie-Vereeniging*, bestaande uit de heeren A. D. De Marez Oyens, Mr. G. Vissering en Mr. K. Zwaardemaker (Secretaris), werd onlangs (30 April 1911) een tweede rondschrijven uitgezonden, waarin allereerst er aan wordt herinnerd, dat de heer F. de Villiers Smeer bij het uitbreken van den opstand der Hottentotten door dezen was vermoord en zijn gezin van alles beroofd. Daarbij wordt verwezen naar een schrijven van de weduwe van den heer Smeer, waarin deze alle bijzonderheden hieromtrent verhaalt en mededeelt, dat zij doodarm te Keetmanshoop was aangekomen na een allervreeselijkste reis. De heer Smeer had van de Vereeniging ruim *f* 7000.— geleend, welk kapitaal in vee was belegd; het ging hem voorspoedig. Als gemachtigde van de Vereeniging had hij van de debiteuren pl.m. *f* 2500.— geïnd voor rente en aflossing. Dit bedrag in contanten en de geheele veestapel werden door de Hottentotten buitgemaakt. Bij die gelegenheid werden nog eenige van de door de Vereeniging gesteunde mannen door de Hottentotten vermoord.

Deze gebeurtenis was voor de Vereeniging een ware ramp; alles scheen verloren. Gelukkig is later gebleken, dat dit niet het geval was. „Zooals in onze eerste circulaire werd vermeld, trokken na den Oorlog terstond eenige emigranten naar de Kaapkolonie terug. Langzamerhand zijn meer personen van Duitsch-West-Afrika naar de Kaapkolonie en Transvaal teruggekeerd en, toen wij in Mr. Gey van Pittius, die tijdens den Oorlog hier te lande studeerde, nadat hij te Utrecht was gepromoveerd een bereidwillig en geschikt persoon hadden gevonden om onze Vereeniging te vertegenwoordigen, nu hij zich te Pretoria als advocaat zou vestigen, hebben wij dezen aangesteld als gemachtigde, ten einde zooveel mogelijk te onderzoeken, wat er van onze debiteuren was geworden en verder datgene te doen, wat in het belang van de Vereeniging zou kunnen worden gedaan. Op aanraden van Mr. van Pittius

hebben wij later het kantoor van de procureurs Weavind & Weavind te Pretoria als zaakgelastigde aangesteld en is het gelukt, van de meeste debiteuren bijzonderheden te vernemen en velen tot rentebetaling en sommigen tot aflossing te bewegen. Wij waren verder nog in de gelegenheid door zeer krachtige finantiëele hulp een ons bekend, sedert jaren in Transvaal gevestigd Nederlander, die aan den Oorlog had deelgenomen, staande te houden met zijn gezin en te voorkomen, dat zijne bezittingen werden geëxecuteerd."

Zoo gingen de zaken voort zonder dat iets van belang te vermelden was, behalve dan, dat enkele debiteuren, die in staat schenen te betalen, nalatig bleven. Gelukkig staan tegenover deze verdrietige andere en betere ervaringen! Er zijn ook kolonisten, die het voorschot hebben terugbetaald, geheel of gedeeltelijk; die voortgaan met boeren, en goed vooruitboeren, en rente betalen. De onkosten zijn echter zeer belangrijk. Ten kantore van den secretaris, Amsterdam, Nieuwendijk 121, bestaat voor belanghebbenden, op vertoon van het aandeelbewijs en na vooraf belet te hebben gevraagd, steeds gelegenheid, omtrent de Vereeniging zooveel mogelijk inlichtingen in te winnen, die zich niet leenen voor mededeeling in een openlijk rondschrijven. Uit een staat van activa en passiva per 31 Dec. 1910 blijkt, dat de activa bedragen *f* 195,092,79, waaronder *f* 124,577,20 aan voorschotten en *f* 35,213,09 aan verschuldigde renten, terwijl het passief wordt samengesteld door de twee posten: Obligatiehouders *f* 132,000 en crediteuren *f* 50.—.

Daar het dus zeker nog eenige jaren zal duren, alvorens deze zaak gezegd kan worden te zijn geliquideerd en afgeloopen, is het ledental der Vereeniging drie jaren geleden uitgebreid tot *vijf* door toetreding als zoodanig van de heeren Mr. C. J. Pekelharing en Mr. M. van Regteren Altena, beiden te Amsterdam.

Afrikaners in de verstrooiing.

Enkele mededeelingen naar aanleiding van Ben Viljoen's dood die, volgens latere berichten, niet dood is, doch onlangs nog actief optrad als een van Madero's voornaamste bevelhebbers in den opstand tegen Pres. Diaz, vertelt de *Manchester Guardian:* Hij vestigde zich eerst met Generaal Snijman in de Boeren-kolonie te Chihuahua, maar later trok hij de grens der Vereenigde Staten over en zette zich metterwoon neder te Chamberino in den staat Nieuw-Mexico, waar hij algemeen bestuurder werd van de Lucerne Farm Company. Hij liet zich niet alleen naturaliseeren, maar trouwde ook in 1905 een geboren Amerikaansche. Toen in Mexico de burgeroorlog uitbrak, werd de drang naar avonturen hem te sterk. Hij nam dienst in het regeeringsleger en sneuvelde.

Van zijn vroegere kameraden, die met hem naar Noord-Amerika zijn getrokken, woont Generaal Pearson te Seranton in Pennsylvanië als president van de Amerikaansch-Zuid-Afrikaansche Handels Maatschappij. Enkele jaren geleden waren van de anderen nog in Amerika: Kommandant J. J. Boshoff, die zaken deed te St. Louis; Kommandanten G. Maré en P. J. Moll, die boerden, de een in de buurt van Savannah en de ander in den omtrek van Nieuw-Orleans. Veldkornet Van Gas handelde te Mississipi in oude meubelen enz. en Kapitein Hindon was te Nieuw-York in het bouwvak. Luit. Tom Minnaar deed te Hoboken (Nieuw Jersey) zaken. Kapitein Dan. de Villiers woonde te Paterson, in denzelfden staat gelegen. Algemeen bekend is ten slotte, dat een aantal vroegere Boeren-strijders te Nieuw York verblijf houdt; sommigen zijn in dienst van de stad, anderen werken op de scheepswerven en weer anderen bij de tramweg-maatschappijen.

Onze taal te Londen.

In verband met de Rijks-conferentie is voor ons Nederlanders vooral van belang het feestmaal in de *Eighty Club*. Want daar gebeurde, voor ons, iets buitengewoons en verheugends. Gen. Botha was een der gasten en moest natuurlijk spreken.

Maar toen gebeurde er iets ongewoons: tegelijk met den spreker verhief zich een andere aanzittende en sprak na hem, telkens als hij een volzin voltooid had. De leider van de tafel was er zoo verbouwereerd over, dat hij den tweeden spreker bijna bij zijn kraag pakte.... hij dacht, dat een te geestdriftig vriend der suffragettes den boel in de war wilde schoppen.

Maar de zaak stond gansch anders: de tweede spreker was een tolk, want — Botha gebruikte de Hollandsche taal! Ja, te midden van die paar honderd Engelsch sprekende mannen van naam en gezag deed hij zijn moedertaal, het Afrikaansch, het kind van ons Nederlandsch, weerklinken.

Wat hij zei? Och, vele goede naast vele beleefde dingen, voor ons, Nederlanders, van betrekkelijk belang; laten we volstaan met de mededeeling, dat hij een warme aanprijzing deed hooren van broederschap en algemeene samenwerking. Voor ons is echter de hoofdzaak, dat Botha dit in het Hollandsch deed. Hij verzekerde, dat hij het Engelsch wel al heel aardig begon te spreken, doch zich toch liever van zijn moedertaal bediende, dan gevoelde hij zich op vaster bodem.... Nu, we willen den ons zoo sympathieken staatsman niet tot leugenaar uitmaken, gelooven echter toch wel, dat, als hij gedurfd had, hij het in het Engelsch heel goed afgebracht zou hebben. Maar hij wilde niet durven, wagen we te beweren, hij wilde op deze samenkomst van hoofdmannen van het Britsche rijk het bestaansrecht van zijn moedertaal hoog houden, haar gelijkgerechtigdheid met de Engelsche taal doen gevoelen, en daarom deed hij haar hooren, hoewel hij wist, dat van de aanzittenden misschien slechts een enkele hem kon verstaan, de overgroote meerderheid naar hem zou zien, doch naar den tolk zou luisteren.

Het dagblad, waaraan we dit bericht ontleenen, vervolgt dan:

Toen we het verhaal van dezen toast lazen, hebben we ons hart even sneller voelen kloppen. Tijdens den Zuid-Afrikaanschen oorlog is de belangstelling van Nederland voor de stamverwanten daar in Zuid-Afrika verbazend toegenomen. Na actie volgt echter onvermijdelijk reactie en de geestdrift voor de Zuid-Afrikaansche broeders is ontegenzeggelijk in de laatste jaren tanende, nu Transvaal en Oranje-Vrijstaat opgeslorpt zijn door den Zuid-Afrikaanschen Statenbond. De vrees bestaat, dat onze stamgenooten in den loop der tijden ver-Engelscht zullen worden en werkelijk is er wel grond voor die vrees — tenzij de leiders van het volk zich daartegen schrap zetten. Daartoe nu zal men, waar noodig, generaal Botha bereid vinden. Hij is Brit geworden, eerste minister van een Britsche kolonie, onderdaan van koning George V, doch in denken en spreken is hij Afrikaander gebleven, zijn stam blijft voor hem bestaan, en hij blijft er trotsch op tot dien stam, onderdeel van Groot-Nederland, te behooren, toont dit van ganscher harte in een zuiver Engelsche omgeving.

Zoo Botha, zoo straks ook andere voormannen in Zuid-Afrika, en voor 't bewijs, dat Botha gegeven heeft van zijn aanhankelijkheid aan den ouden stam, waaruit hij is gesproten, willen we hem onze hulde brengen. Ditmaal was de taal, die hij sprak, van grooter beteekenis dan de gedachten, die hij er mede formuleerde.

HOLLANDSCH IN DE WETTEN.

Het eigenaardige geval doet zich voor, dat in den laatsten tijd van Engelschen of van verengelscht Afrikaanschen kant, in alle geval van de zijde der unionisten, de partij der oppositie, in den Unie-Volksraad gepleit wordt voor zuiverder Hollandsch in de wetsontwerpen.

Was het hun te doen om het Hollandsch verdacht te maken, door bij menschen, die het niet of onvoldoende kunnen beoordeelen, den indruk te wekken, dat het Hollandsch voor de taal der wet ongeschikt is? Of wilden zij het vertrouwen in den Hollandschen tekst der wet schokken, opdat meer en meer de Engelsche tekst als de eenig betrouwbare zou gelden? Eenige sprekers namen de gelegenheid te baat, in de beraadslaging de meening te verkondigen, dat het Hollandsch in Zuid-Afrika een vreemde taal is en de bevolking niets heeft aan dien Hollandschen tekst, dien zij toch niet verstaat.

Minister Hertzog sprong weer voor het Hollandsch in de bres. Hij erkende, dat de Hollandsche tekst van wetsontwerpen fouten vertoonden, schoon niet zooveel, noch zoo erg, als de tegenpartij voorgaf. Hij schreef het toe aan de overmaat van werk, die de vertalers hadden gehad. Maar dat zou beter worden. In alle geval moesten beide teksten van een wet evenveel waarde hebben. Daarom wees hij ook het voorstel van een unionist af om te verlangen, dat de Hollandsche tekst woordelijk identiek zou wezen met den Engelschen. Dat was een onzinnige eisch, zeide hij. Niet de woorden, maar de inhoud moest dezelfde wezen.

Het voorstel werd ten slotte aangenomen, na de wijziging, dat de beteekenis van de twee teksten identiek moet wezen. De beraadslaging heeft misschien het nut gehad, dat er voortaan aan den Hollandschen tekst van wetsontwerpen meer zorg wordt besteed.

In den Senaat was het weer een van de Engelsche partij — de bekende Sir John Fraser uit den Vrijstaat — die aanmerking had op den Hollandschen tekst van een wet. In de nieuwe gevangeniswet wordt n.l. het woord „tronk" gebruikt. Dat noemde hij een verbastering van het Engelsche „trunk". Daarop dient hem *Ons Land*:

„Professor Le Roux, van Pretoria, die geraadpleegd werd, toont aan op gezag van professor dr. Hesseling's werk, dat de afleiding van tronk van het portugese woord „tronco" komt, het blok, waarin misdadigers vastgezet waren, welk woord geleidelik door verwisseling werd toegepast op het gebouw, waarin de gevangenen vastgezet werden. Een dergelijke verwisseling heeft plaatsgevonden met het woord „stok", Engels „stocks", nog gevonden in het woord „stokbewaarder". Eerst werd het toegepast op de „stocks", waarin de gevangene vastgezet werd, en later op het gebouw waar hij vastgehouden werd. De Engelse woordeboeken geven het woord „trunk" niet. De oude tronk, die aan de voet van de „Heerengracht" te Kaapstad stond, werd in Engels de „trunk" genoemd en zoo is blijkbaar het Kaaps Engels gebruik ontstaan. Het Engels zou dus een verbastering van het Hollands zijn en niet het tegenovergestelde."

Het Zuid-Afrikaansch Recht te Leiden.

De geruchten, welke reeds langen tijd liepen, zijn thans tot zekerheid geworden en het is het voornemen van prof. De Villiers ongeveer voor of na de a.s. Kerstmis Leiden te verlaten en in Zuid-Afrika het voorzitterschap te aanvaarden van de commissie welke belast zal worden aanvankelijk met de gelijkmaking voornl. van het strafrecht, later misschien ook van de andere in verschillende opzichten van elkaar afwijkende wetgevingen der de Unie samenstellende staten.

Daarmede zal in Leiden de leerstoel vacant komen in het hedendaagsch Romeinsch Hollandsch Recht. Gedurende den tijd, dat prof. De Villiers te Leiden doceerde, hebben er in dat Recht een 7-tal promoties plaats gehad, terwijl er thans nog een drietal Afrikaners in dat Recht studeeren. De vraag der vervulling en handhaving van dien leerstoel aan de Leidsche Academie is er een ook voor Nederland van het hoogste gewicht, en waar, naar verluidt, te Amsterdam pogingen worden aangewend ook daar een dergelijken leerstoel te stichten, waarbij als argument gebruikt wordt, dat Amsterdam vooral in de latere jaren de grootste kolonie van Zuid-Afrikaners tot zich heeft getrokken, daar mag voor Leiden het argument gelden, dat het als bakermat van het Romeinsch-Holllandsch Recht zeker in de eerste plaats in aanmerking komt een wetenschappelijk beoefenaar en docent van dat Recht in haar midden te zien. Wij zouden het dan ook betreuren, zoo deze leerstoel voor Leiden verloren ging of door verdubbeling van dezen leerstoel het uiteraard gering aantal leerlingen nog zou worden verdeeld. Spoedige voorziening voor dezen leerstoel, mede met 't oog op de continuïteit van het onderwijs en het verloopen van den zij het nog slechts langzaam zich hierheen keerenden stroom (wat nog verbeteren zal, zoo in geheel Zuid-Afrika het Leidsche doctoraat toegang tot de balie zal verschaffen, iets wat reeds in sommige gedeelten het geval is, doch niet in alle; voor deze laatste is tevens een Engelsche bul vereischte), 't zijn zaken welke de ernstige overweging der faculteit zullen verdienen, wil niet die stroom zich weer geheel naar Engeland wenden en dus het aanvankelijke succes verloren gaan.

(N. Crt.)

Een rede van Gen. Hertzog.

Gen. Hertzog heeft te Stellenbosch op *Ons Spreekuur* een rede gehouden. Wij knippen een paar stukken uit het verslag van *Ons Land*.

„Naar mate 'n kolonie zich ontwikkelt, doet zij haar rechten op elk gebied tegenover 't moederland gelden. Dat was 't geval met Canada en Australië. Dat is ook 't geval met Zuid-Afrika op zijn beurt; wij zijn tot 't standpunt gekomen, dat wij over onze eigen zaken beschikken kunnen zooals we willen, zelfs weigeren kunnen aan 'n oorlog tegen 't moederland deel te nemen, en 't is feitelik onze enige beperking, dat wij geen vijandelike daad tegen 't moederland mogen plegen."

„Naar mate de macht van 'n kolonie stijgt, neemt de macht van 't moederland af; daaraan is ook onze toestand van vandaag op taal- en elk ander gebied te wijten. Toen Lord Milner de vrede in 1902 sloot, was hij erop uit, de Hollandse taal te verbannen; 7 jaren later echter wordt aan 't Hollands gelijke rechten met 't Engels toegekend, eenvoudig omdat hij uit 't oog verloren heeft, dat er niet buiten de wil van 'n volk kan gehandeld worden."

„'t Ontstaan en de ontwikkeling van de republieken in het noorden hebben een geweldige stoot gegeven aan de herstelling van de Hollandse taal in Zuid-Afrika. Men heeft mij een dweper, een sentimentalist en allerlei mooie namen genoemd, maar het is mijn overtuiging van na de oorlog reeds af, dat de bewaring van het zedelik karakter van ons volk ligt in de herstelling van zijn taal; wensen wij ons volk geen houthakkers en waterdragers te zien, dan moeten wij zorg dragen, dat de rechten van zijn taal hersteld worden."

DE RIJKSCONFERENTIE.

De Imperial Conference is de vorige maand geopend. Alle gedelegeerden uit de landen van overzee zijn te Londen aanwezig. Tal van belangrijke quaestiën, meestal voorstellen, in Australië en Nieuw-Zeeland voorbereid, zullen in behandeling komen. Besproken zullen o. a. worden de instelling van een Rijksraad, samengesteld uit vertegenwoordigers der verschillende onderdeelen van het Rijk, welke de rijksregeering advies zal moeten geven in alle zaken, de „dominions" van overzee rakend; de afscheiding van de zaken der zelfbesturende koloniën van die der kroonkoloniën, en de benoeming van twee onder-staatssecretarissen, een voor de zaken der zelfbesturende, een voor die der kroon-koloniën, wijziging van den titel van minister van koloniën in dien van minister voor Imperiale zaken.

Verder bevat de agenda nog voorstellen betreffende de „all-red route", de samenwerking van de maritieme en militaire strijdkrachten van het Vereenigd Koninkrijk met die der Dominions, vermindering der telegraafkosten door het Rijk, uniformeering der scheepvaartwetten enz.

Een rijk programma dus, van welks besprekingen zich de Engelsche imperialisten niet weinig goeds voorstellen.

Generaal Botha, die met de ministers Malan en Graaff Zuid-Afrika vertegenwoordigt, is door een *Handelsblad*-correspondent begroet. Generaal Botha weigerde echter, hem een bepaald interview toe te staan. Tegenover een vertegenwoordiger van Reuter echter was de Zuid-Afrikaansche premier iets spraakzamer. Hij verklaarde dezen, dat hij overtuigd was, dat de werkzaamheden van de koloniale conferentie tot versterking van de banden des Rijks zouden bijdragen. „Ik ben de overbrenger", zoo zeide hij, „van de meest loyale en vriendschappelijke groeten van alle groepen van het Zuid-Afrikaansche volk aan hun koning en hun medeburgers in Engeland."

Ook sprak generaal Botha nog met een enkel woord over de Unie. De loop der gebeurtenissen had z. i. voldoende getoond, dat Zuid-Afrika rijp was voor de Unie. „Niets staat nu den vooruitgang in Zuid-Afrika in den weg en een jonge natie groeit in Zuid-Afrika op, waarop het Rijk trotsch zal mogen zijn, een natie, die volkomen bereid is, haar aandeel te aanvaarden in de verantwoordelijkheid, die op het Rijk rust, van welken aard deze verantwoordelijkheid ook zal mogen zijn".

Met voldoening liet de eerste minister zich verder uit over het verkregen compromis in zake de onderwijsquaestie, dat een goeden grondslag voor verderen opbouw zal geven en, naar hij hoopte, een einde zou maken aan de taalgeschillen.

Ook minister Malan, met wien Reuter's correspondent een kort onderhoud had, liet zich waardeerend uit over de schikking in de taalquaestie. Er kunnen zich nog wel quaesties voordoen, maar die zullen ongetwijfeld ook in gemeenschappelijk overleg kunnen worden opgelost. „De rassenquaestie is opgelost, en hoe minder men nu voortaan hierover spreekt hoe beter. De vooruitzichten zijn uitstekend."

Blijkens de mededeelingen van generaal Botha aan den *Handelsblad*-correspondent zal deze ook nog een bezoek aan ons land brengen.

Het bestuur der Afdeeling Stellenbosch van het *Algem. Ned. Verb.* is thans samengesteld als volgt. Voorzitter: Prof. W. A. Joubert; Secretaris: W. Blommaert; Penningmeesteres: mevr. H. J. Louw.

Nederlands uitvoer naar Zuid-Afrika.

Aan de juist verschenen Staten van den In- en Uitvoer over 1910, uitgegeven vanwege het Departement van Handel en Industrie van de Unie van Zuid-Afrika, ontleenen wij eenige cijfers, welke met betrekking tot de handelsbeweging tusschen Nederland en de landen van de genoemde Unie van bijzonder belang zijn.

De plaats, welke Nederland thans inneemt onder de landen, die naar Zuid-Afrika uitvoeren, is, het Vereenigd Koninkrijk, Duitschland en de Vereenigde Staten niet medegerekend, no. 3.

De invoer uit Zweden bedroeg over 1910 £ 645.922, die uit Frankrijk £ 546.820 en die uit Nederland £ 530.401. Van deze drie was Nederland het eenige land, welks uitvoer naar Zuid-Afrika van af 1906 voortdurend van jaar tot jaar klom.

Dit mag intusschen geen reden zijn om zich van de toekomst verzekerd te houden. Is de invoer van de meeste artikelen uit Nederland van 1909 op 1910 opnieuw vooruitgegaan, het mag niet uit het oog verloren worden, dat er ten opzichte van den invoer van een aantal andere artikelen voor 1910 achteruitgang valt te constateeren.

Een grooten sprong voorwaarts maakte de invoer van fokvee uit Nederland. Het cijfer voor 1909 was £ 1995, terwijl er gedurende 1910 voor een waarde van £ 5509 uit Nederland ingevoerd werd. De totale invoer over 1909 was £ 8.883, die over 1910 £ 14.604.

De totale invoer van kaas kwam van £ 114.065 in 1909 op £ 133.531 in 1910. Het aandeel van Nederland in dien uitvoer was respectievelijk £ 95.508 en £ 107.75, een belangrijke vooruitgang dus.

Verder klommen in 1910, vergeleken bij 1909, o. a. de invoeren uit Nederland van chicorei met ruim £ 2000; van cacao van £ 32.733 tot £ 40.820; van (rauwe) koffie van £ 1.640 tot £ 4.723; chocolade, suikerwerken enz. van £ 5.387 tot £ 6.531; evenals eieren van £ 660 tot £ 9.789, waardoor Nederland in een jaar van no. 6 no. 2 werd van de landen, die versche eieren naar Z.-Afrika uitvoeren; jenever van £ 3.854 tot £ 4.830.

Daarentegen daalde o. a. de suikerinvoer uit Ned.-Indië van £ 11.120 tot £ 2.624.

Stoomvaartverbinding met Zuid-Afrika.

Eenigen tijd geleden wezen wij erop, dat de plannen voor een stoomvaartverbinding tusschen Holland, Java en Zuid-Afrika nog niet geheel vergeten zijn. In de Tweede Kamer der Staten-Generaal hadden enkele leden gevraagd, hoe het met dit plan stond. Zooals men weet, hebben een aantal mannen van naam in de Nederlandsche handelswereld, onder wie ook het hoofd der groote firma Wilh. H. Müller & Co., besloten, deze stoomvaartverbinding tot stand te brengen onder voorwaarde, dat de Regeering gedurende de eerste vijftien jaren een subsidie zou verleenen. Nu heeft de Nederlandsche Regeering op de vraag der Kamerleden geantwoord, dat de subsidieaanvraag betreffende een lijn Nederland-Zuid Afrika Java nog bij haar in overweging is, ook in verband met andere plannen om in deze verbinding te voorzien. Het zou wel merkwaardig zijn, deze andere plannen te kennen. Hopen wij, dat die *vele* plannen de uitvoering van een *enkel* plan niet zal belemmeren!

Sir Frederik De Waal, de administrateur van de provincie de Kaap de Goede Hoop, is naar Engeland vertrokken, ter bijwoning van de kroningsfeesten. Na afloop der feesten zal hij een bezoek brengen aan zijn vaderstad Rotterdam.

EMIGRATIE.

Generaal Hertzog heeft te Smithfield, in den Oranje-Vrijstaat, een rede gehouden, waarin hij o.a. sprak over de immigratie. Generaal Hertzog was van oordeel, dat men, voordat men overging tot bevordering van de immigratie, allereerst diende zorg te dragen voor de arme blanken in Zuid-Afrika zelf. Verder diende nog bewezen te worden, dat de immigratie een weldaad voor het land was. Speculanten en mijneigenaars waren er natuurlijk voorstanders van, omdat de blanke arbeidskrachten er goedkooper door zouden worden, maar de heer Hertzog was nog niet overtuigd van de wenschelijkheid hiervan in het algemeen.

Generaal Hertzog spreekt blijkbaar wat duidelijker uit, hetgeen de overtuiging is ook van de andere Afrikaansche staatslieden; trouwens, ook generaal Botha gaf reeds te kennen, dat Zuid-Afrika voorzichtig diende te zijn met de toelating van immigranten en nauwlettend diende toe te zien, dat geen ongewenschte elementen binnen komen.

De redevoering van Gen. Hertzog heeft in de kringen der mijnmagnaten sensatie gewekt. De heer Lionel Phillips verklaarde in een interview, dat, voor zoover hem bekend was, generaal Hertzog alleen stond in het kabinet en dat zijn denkbeelden geheel in strijd waren met die der andere ministers. (Deze opmerking behoort tot het bekende arsenaal van strijdmiddelen der unionisten tegen de Afrikaners.) Maar de heer Phillips erkende toch ook, dat het zeker gewenscht was, niet tot krachtige bevordering der immigratie over te gaan, eer de in Zuid-Afrika voor de kolonisatie op het land beschikbare elementen onder dak waren gebracht.

Ook andere Engelschen lieten zich tegen de denkbeelden van generaal Hertzog uit en bepleitten juist een krachtige versterking van de blanke bevolking door immigratie. De zaak is natuurlijk, dat de Engelschen van de immigratie versterking van het Engelsche element verwachten, terwijl generaal Hertzog uit een sterke toestrooming van uitlanders, vóórdat de toestanden in Zuid-Afrika geconsolideerd zijn en de Afrikaners geheel de plaats innemen, die hun toekomt, slechts gevaar verwacht voor de oude Afrikaansche bevolking.

Congres der Orangia Unie.

In de *Times* vinden we een telegram uit Bloemfontein, melding makend van de opening van het congres der Orangia Unie. Voorzitter van dit congres is de minister van landen Fischer en onder de aanwezigen worden genoemd President Steyn, generaal Hertzog en generaal De Wet. De heer Steyn hield een toespraak, waarin hij verklaarde, dat men over het algemeen tevreden kon zijn over den vooruitgang sedert het tot stand komen van de Unie. Zeker waren er fouten begaan, maar die waren een gevolg er van, dat de zaken nog niet volkomen geregeld waren. Hij gaf de regeering den raad, zuinig te zijn, daar er voorteekenen waren van een naderende depressie. De heer Steyn verdedigde de onderwijs-politiek van generaal Hertzog, die in overeenstemming was met de grondwet en volkomen gelijkheid van de beide talen waarborgde. Uitvoerig sprak President Steyn over de kaffer-quaestie. Tal van gebeurtenissen in de laatste tientallen jaren toonden, dat de kaffers langzamerhand den eerbied voor de blanken hadden verloren. Nu beginnen de bladen hun verontwaardiging uit te schreeuwen en wilden zij alle inboorlingen laten lijden voor de fouten van enkelen. (De heer Steyn zinspeelde hier natuurlijk op de wraakzuchtige artikelen in de Engelsche pers naar aanleiding van de gevallen van mishandelingen van blanke vrouwen door kaffers.) De Afrikaners echter dienden hun koelbloedigheid te bewaren. Men moest trachten, den ouden eerbied, dien de voortrekkers den zwarten wisten in te boezemen, weer te verkrijgen. De oplossing van het kaffervraagstuk lag in de samenwerking van de beide blanke rassen, niet in een gelijkstelling van blank en zwart, want deze bestond niet. De kleurling moest echter overtuigd worden, dat de Unie niet een vijand was, maar een vriend en beschermer.

Hollandsch bij het Gerecht.

Gen. Hertzog heeft in den Volksraad gen. Tobias Smuts, dien anderen wakkeren Afrikaner, gerustgesteld betreffende de rechten van het Hollandsch bij de rechtbanken. Er worden stappen genomen, zei de minister van justitie, dat bij de gerechtshoven de gelijke rechten van de twee talen betracht zullen worden. Waar een rechter geen Hollandsch genoeg kent, zullen Hollandsche stukken voor hem vertaald worden, zonder kosten voor de betrokken partij.

Dr. Engelenburg heeft wil van het geding, dat hij onlangs uitlokte en waarvan wij in ons vorig nummer melding maakten. De Transvaalsche rechter besliste, dat de vertaalkosten niet in rekening mochten worden gebracht. En nu zal minister Hertzog toezien, dat Hoven in de andere provinciën het Hollandsch evenzeer geven, wat het toekomt.

De Nederlandsche Vereeniging te Pretoria heeft ter eere van den tweeden verjaardag van Prinses Juliana in de stadszaal een gezellig avondfeest gegeven, waaraan verschillende Hollandsche vereenigingen met geestdrift deelnamen. Voordrachten, zang en dans kregen hun deel en menige toespraak werd er afgestoken ter eere van de jeugdige prinses. Ook vele niet-Nederlanders namen aan de feestvreugde deel, want Prinses Juliana bekleedt een warm hoekje in het hart van menig Hollandsch sprekende Afrikaner.

Te Kaapstad is de verjaardag van Prinses Juliana gevierd met een welgeslaagd kinderfeest te Kampsbaai. Als inrichters of belangstellenden waren bij het feest tegenwoordig o.a. de heeren van Oordt van Lauwenrecht, onze consul-generaal, minister Malan, prof. Nauta enz. met hun dames.

Te Kaapstad is overleden de Nederlander H. Honig, die, hoewel slechts weinige jaren in het land zijnde, zich reeds algemeene achting had verworven. De overledene, die, naar wij meenen, uit de Zaanstreek afkomstig was, was de laatste vier maanden verbonden aan de redactie van *Ons Land*. Op een Zondag werd hij in bewusteloozen toestand gevonden te Zeepunt, nabij Kaapstad, waarheen hij zich blijkbaar voor een wandeling begeven had. Hij werd overgebracht naar het hospitaal, waar hij spoedig daarop overleed.

Leert grondig Hollandsch.

In *Ons Spreekuur* te Stellenbosch heeft Prof. Marais aangedrongen op grondige kennis van het Hollandsch en beoefening dier taal, zoowel door spreken als schrijven. Hij wees op 't gevaar, dat den Afrikaner ten gevolge van veronachtzaming zijner moedersprake bedreigt, te weten: dat de Engelschen, door de grondige studie, die zij al meer en meer van 't Hollandsch beginnen te maken, eerlang beter Nederlandsch zullen kennen dan de meeste Afrikaners.

